

Андрій ЩЕГЛОВ

кандидат історичних наук, докторант

Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6484-0864>

e-mail: deepinfaith2202@gmail.com

МІСЦЕВА ПРЕСА СТАНІСЛАВЩИНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ СТАЛІНСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ ПРОТИ УПА Й ОУН (1944–1945)

Проаналізовано місце та роль місцевої періодики Станіславської обл. як інструмента інформаційної війни сталінського тоталітарного режиму проти членів ОУН і вояків УПА й ескалації українсько-польських відносин.

Використано комплекс загальнонаукових і спеціально-історичних методів наукового пізнання, які ґрунтуються на принципах історизму, об'єктивності та системності в підходах до вивчення інструментарію інформаційно-психологічного протистояння спеціальних служб і партійних органів СРСР й українського національно-визвольного руху на Станіславщині на шпальтах обласної та районної періодики.

Вперше до публічного наукового обігу введено публікації обласної та районної преси Станіславської обл. періоду найактивнішої боротьби ЧА та репресивних структур сталінського тоталітарного режиму із відділами УПА загалом і членами ОУН зокрема.

Розкрито основні наративи радянської пропаганди, які партійні агітатори й радянські спецслужби прагнули донести до різних верств місцевого населення з метою зменшення кадрової та соціально-економічної бази підтримки українського національно-визвольного руху.

Акцентовано, що однією з важливих складових інформаційної війни радянських спецслужб і партійних органів у західноукраїнському регіоні на завершальному етапі Другої світової війни та в перші повоєнні роки стало формування й актуалізація «образу ворога», передовсім через негативне представлення членів ОУН і вояків УПА, зокрема для польського населення краю, яке опинилося у складних умовах необхідності виїзду до Польщі відповідно до угоди про евакуацію населення від 9 вересня 1944 р.

Встановлено, що чільне місце в радянському пропагандивному наративі проти ОУН та УПА займала маніпулятивна розробка теми «зради» та «зрадників».

Зазначено, що інформаційно-психологічне протистояння сталінізму з українським національно-визвольним рухом набуло специфічних форм і масштабів у контексті «всенародної помсти».

Показано, що малотиражна місцева преса Станіславщини відігравала допоміжну роль у механізмі інформаційно-психологічного впливу сталінського тоталітарного режиму на мешканців краю, а її локальність посилювала пропагандивний ефект поширення маніпулятивних тез про «українсько-німецьких буржуазних націоналістів – зрадників», «всенародну помсту» за їхню «терористичну діяльність», «прощення ра-

дяньською владою бандитів, які прийдуть з повинною» із прагненням долучитися до «мирної праці» тощо.

Ключові слова: інформаційна війна, преса, Станіславщина, тоталітарний режим, Організація українських націоналістів, Українська повстанська армія.

Поряд із традиційною для української історіографії 1990-х – початку 2020-х років увагою до вивчення радянської репресивно-каральної системи, на мою думку, варто окремо аналізувати ідеологічно-пропагандивне забезпечення фактичної окупації Західної України Червоною армією (ЧА) за підтримки структур Народного комісаріату внутрішніх справ – Народного комісаріату державної безпеки (НКВС–НКДБ). У цьому контексті дослідницький інтерес становить комплекс тогочасних періодичних видань, які відновили/почали вихід в обласних і районних центрах західних областей УРСР у 1944–1945 рр.

Мета статті – розкрити місце та роль місцевої періодики Станіславської обл. як інструмента інформаційної війни сталінського тоталітарного режиму проти членів Організації українських націоналістів (ОУН) і вояків Української повстанської армії (УПА) на завершальному етапі Другої світової війни та в перші повоєнні роки.

Методологічну основу становить комплекс загальнонаукових і спеціально-історичних методів наукового пізнання, які ґрунтуються на принципах історизму, об'єктивності та системності в підходах до вивчення інструментарію інформаційно-психологічного протистояння спеціальних служб і партійних органів СРСР й українського національно-визвольного руху на Станіславщині загалом і шпальтах обласної та районної періодики зокрема.

Історіографічна база – нечисленні публікації українських істориків і політологів, переважно періоду повномасштабної російсько-української війни (Гулай, Гриньох, 2022, с. 127–148; Даниленко, 2022, с. 158–182; Федик, 2022, с. 62–68) та ін.

Основна джерельна база – публікації обласної газети «Прикарпатська правда» та матеріали районної періодики – газет «Більшовицька правда» (Рогатин), «Наша перемога» (Кути), «Сталінська перемога» (Обертин), «Сталінським шляхом» (Надвірна) та ін.

Заняття ЧА західноукраїнського регіону на завершальному етапі Другої світової війни супроводжувала потужна пропагандивна кампанія, що мала змінити ідейно-політичні установки місцевого населення, забезпечити встановлення тотального ідеологічного контролю над духовним життям мешканців краю (Гулай, Гриньох, 2022, с. 134).

Варто погодитися із висновками проф. Івана Крупського про те, що інформаційний простір післявоєнної України формувала партійно-радянська преса, яка виконувала функцію колективного пропагандиста й агітатора більшовицької політики. Її діяльність не передбачала об'єктивного висвітлення подій – усе визначали політична доцільність та інтереси правлячої партії. Найголовнішою рисою тогочасних засобів масової інформації стала політична заангажованість, що чітко виявлялася в тематичній наповненості газетно-журнальних публікацій (Крупський, 2017, с. 5).

Одними з домінантних наративів інформаційної війни радянських спецслужб і партійних органів у західноукраїнському регіоні на завершальному етапі Другої світової війни та в перші повоєнні роки стали формування й актуалізація внутрішнього «образу ворога», передовсім через негативне представлення членів ОУН і вояків

(УПА). Для цього використовували різні методи: викривлення історичних фактів, наведення «правильних» аналогій, пропаганду й агітацію, «роз'яснювальну роботу»; залучали пресу, радіо, мистецтво, літературу тощо (Гулай, Гриньох, 2022, с. 134). Так, на початок 1945 р. в Україні виходило 707 газет, із них у західноукраїнському регіоні – 93 (Малярчук, 2008, с. 94).

Інформаційно-психологічні функції в повсякденному житті мешканців західних областей УРСР виконувала періодика – республіканські газети «Радянська Україна» і російськомовна «Правда Украины», органи обкомів партії «Вільна Україна», «Радянське слово», «Радянська Волинь», «Прикарпатська правда», «Радянська Буковина», інформаційно-пропагандивні зведення Радінформбюро тощо (Даниленко, 2022, с. 176–177). Водночас варто звернути увагу на обласну та районну пресу на прикладі Станіславщини. У цій інформаційній війні місцева преса повинна була не просто репродукувати для своєї аудиторії основні пропагандивні концепти центральних і республіканських газет, а задля більшої переконливості доповнювати відповідні наративи близьким для її читачів локальним контекстом. Зокрема, у 1944–1945 рр. до радянського інформаційно-пропагандивного наступу проти ОУН та УПА все активніше долучилися газети Станіславської обл.

Досліджуючи запропоновану проблематику, необхідно брати до уваги, що боротьба УПА та збройного підпілля ОУН(б) за державність на західноукраїнських землях у 1944–1945 рр. набула безкомпромісного протистояння з радянською владою. Повстансько-партизанський рух на території Станіславської обл. був одним із найорганізованіших і найдинамічніших, оскільки опирався на підтримку місцевого населення (Галицька-Дідух, 2013, с. 252).

Про ведення радянською владою активної інформаційної кампанії за допомогою преси свідчить і той факт, що лише за перші чотири місяця 1945 р. у Станіславській обл. було розповсюджено 240 тис. примірників газет і журналів. Окрім цього, через відділення «Союздруку» в містах та селах регіону продано 125 тис. примірників книжок і брошур масової політичної літератури (Розповсюдження преси, с. 1).

Франківська історикиня Лілія Федик доходить висновку, що основна ідея радянських фейків, яку активно застосовують і сучасні російські пропагандисти, – це дискредитація українців загалом й українського націоналістичного руху зокрема через зараховування їх до «нацистів» із метою формування в суспільстві негативних асоціацій і зміни ціннісних орієнтацій (Федик, 2022, с. 66).

Такі звинувачення у відповідних пропагандивних матеріалах подавали з особливо брутально-звинувачувальним тоном, із метою максимальної дегуманізації ОУН та УПА в очах місцевого населення, починаючи від подання самих назв учасників українського національно-визвольного руху: «Український народ, визволений доблесною Червоною Армією від німецько-фашистського ярма, таврує ганьбою мерзенніших німецьких наймитів, цепних псів Гітлера – українсько-німецьких націоналістів (оунівців усіх мастей: бандерівці, мельниківці, бульбівці і іншу наволоч)» (Миколаєнко, 1944, с. 2); «Убивці самі себе називають “бандерівцями”, “бульбівцями” або ще якось там, але селяни не прикладають імені до них, а звуть тільки “проклятими”» (Коба, 1944, с. 2); «Прокляті українським народом, вони – ці оунівці – наймити Гітлера, цепні пси і українопродавці – ось їх справжнє ім'я. Їхні руки в крові українського народу» (Миколаєнко, 1944, с. 2).

Чільне місце в радянському пропагандивному наративі проти ОУН та УПА займала маніпулятивна розробка теми «зради». Якщо обласний офіціоз «Прикарпатська правда» (орган Станіславського обласного і міського комітетів Комуністичної партії (більшовиків) України (КП(б)У), обласної та міської ради депутатів трудящих) публікував звинувачувальні матеріали із загальними тезами: «З давніх-давен, з сивої давнини, в українському народі найтяжчим, найчорнішим злочином вважали зраду народу» (Миколаєнко, 1944, с. 2), то, вже районна газета «Сталінська правда» (Обертин) «конкретизувала»: «... німецькі бандити, утікаючи під натиском доблесної Червоної Армії, залишили свою агентуру українсько-німецьких націоналістів, цих лютих зрадників і запродавців українського народу» (Зорін, 1945, с. 2).

Ще один приклад допису такого спрямування – радянського пропагандиста Ярослава Галана під незрозумілим заголовком «Ох!...», передрукований «Прикарпатською правдою»: «... любов української націоналістичної мамзельки до німецького різника невиліковна та що тільки смерть одна розлучить цю пару» (Галан, 1944, с. 2), бо: «Цілком ясно! Між кривавим загарбницьким, кріпосницьким німецьким фашизмом і українським націоналізмом поставлено знак рівності» (Миколаєнко, 1944, с. 2).

Продовженням теми «зради» в маніпулятивно-пропагандивному контенті місцевої преси Станіславщини вказаного періоду було висвітлення помсти українського народу визначеним партійними ідеологами «зрадникам» з числа «українсько-німецьких буржуазних націоналістів»: «Прокляття українського народу падає на голови мерзенних оунівських верховодів. Прокляття і жадоба помсти. Нікуди не сховаються вони від кари народної» (Коба, 1944, с. 2), бо: «Український народ нещадно розправиться з жалюгідною зграєю оунівсько-німецькою бандою українопродавців... Банда гітлерівських наймитів буде розчавлена!» (Миколаєнко, 1944, с. 2) чи навіть більше: «Але безпощадна буде кара для всіх тих українопродавців, хто далі залишатиметься служити Гітлерові. Кров народу на руках оунівців. Вони зазнають тяжкої кари за свої зlodіяння, вони поділяють долю своїх німецьких хазяїв!» (Миколаєнко, 1944, с. 2). І на завершення: «Тільки так можна поступити з тими, хто намагається за шмат гнилої ковбаси торгувати Україною, хто тілом і душею продався найлютішому ворогу України, хто руки свої обагряє кров'ю радянських людей» (Коба, 1944, с. 2).

Особливої гостроти інформаційно-психологічне протистояння сталінізму з українським національно-визвольним рухом набуло не тільки в контексті «всенародної помсти» – активно залучали тематику міжособистісного родинного протистояння між тими, хто опинився по різні боки цієї війни: «Старший його брат – Микола пішов на ганебно-зрадницький шлях боротьби проти українського народу: він знаходиться в бандерівській банді ... Власними б руками задушив, – заявляє Петро Свідрук, – як би попався він мені! ... Лише тому, що Микола перейшов на сторону підлих ворогів, зрадивши інтереси українського народу, за щастя і свободу якого я боровся на протязі цілого періоду Вітчизняної війни, – продовжує гвардієць, – від нього, як рідного брата, я відмовляюсь і зрікаюсь, як від підлого зрадника» (Ухов, 1945, с. 2).

Паралельно з наративами «зради українсько-німецьких буржуазних націоналістів» і «всенародної помсти» акцентували та значно перебільшували терористичну діяльність ОУН(б). Зокрема, інформували про жорстокі розправи не тільки над радянськими активістами, а й над літніми людьми, жінками та дітьми, деталізуючи опис

способів убивств (Федик, 2022, с. 63): «Так оунівський каральний загін розправився з 14-ти річним українським хлопчиськом із Донбаса за те, що той не хотів бути німецьким рабом» (Миколаєнко, 1944, с. 2), а «Сотня “Шума” замордувала 5 родин в селі Тумер. В селі Лози Галицького району на моїх очах замордовано 27 осіб» (До сотень «Сапера», 1945, с. 2), бо «... Проклятими називають українсько-німецьких націоналістів і в селі Лани, Жовтневого району, де вони, бандити, зарізали селянина Михайла Бабія, і в Грабівці Богородчанського району, де бандити зарізали гром. Жатушніка, його дружину і двох дітей, і в Старих Кутах, де замордували дружину лікаря Сіверську» (Коба, 1944, с. 2), які навіть «... Замордували з мого села Семківка й сироту Марію Губар лише за те, що вона працювала в сільраді» (До сотень «Сапера», 1945, с. 2).

Розвитком теми т. зв. терористичної діяльності ОУН та УПА в інформаційній війні сталінського режиму після завершення бойових дій Другої світової війни став пропагандивний контекст «повернення до мирної праці» та чинення цьому опору українського національно-визвольного руху, бо: «Це вороже недобите охвістя ще й зараз продовжує піднімати свою брудну криваву руку над мирними людьми, намагаючись заважати мирній праці» (Зорін, 1945, с. 2) і «Недобиткам банд українсько-німецьких націоналістів недовподоби стала віддана праця гуцулів» (Івченко, 1945, с. 2).

Чільне місце на сторінках обласної та районної преси Станіславської обл. від осені 1944 р. займають публікації на взірєць: «Уряд Радянської України в свій час звертався до всіх учасників так званих “УПА” і “УНРА”. В цьому зверненні від імені Уряду України всім тим, хто чесно порве зв’язки з бандитами націоналістами, дарувалося повне прощення. Радянський Уряд України і тепер звертається до всіх цих обманутих і силою затягнутих у фашистські банди оунівців, порвати зв’язки з своїми верховодами, з своїм бандитським ремеслом і повернутись до чесної роботи. І радянський народ прийме всіх тих, хто прийде до нього з повинною, покине табір ворога» (Миколаєнко, 1944, с. 2) чи «Радянський уряд не раз звертався до тих, хто знаходиться в бандитських зграях, залишити свої гнусні дії, вийти з схронів та лісів, до мирного життя і тоді їм буде прощено» (Зорін, 1945, с. 2).

Так, 19 травня 1945 р. голова Президії Верховної Ради УРСР Михайло Гречуха, голова Ради народних комісарів УРСР Нікіта Хрущов (Никита Хрущёв) і секретар ЦК (Центрального комітету) КП(б)У Дем’ян Коротченко оголосили «усім учасникам українсько-німецьких націоналістичних банд термін для явки з повинною до 20 липня 1945 р. Це останній термін і останнє попередження. Огидні і нікчемні бандити будуть розчавлені. Якщо ворог не здається, його знищують, – така воля українського народу» (Звернення, 1945, с. 3). Інший подібний допис: «20 липня був останній строк явки з повинною учасників банд українсько-німецьких націоналістів. До цього часу прийшли з повинною багато учасників банд в нашому районі. І тепер разом з усіма трудящими будують нове щасливе радянське життя. Частина заядливих головорізів, в яких більше всього були руки в крові стариків, дітей і жінок, не з’явилися і тепер ще нишпорять по ночах і шукають “добичі”» (Івченко, 1945, с. 2).

За словами історика Василя Даниленка, тих, хто відгукнувся на заклики радянської влади і з’явився із зізнанням, намагалися завербувати й затягнути в тенета протидії національним формуванням. Щоби відрізати шляхи відступу, багатьом пропонували виступати на мітингах, писати заяви про розрив із минулим, засудженням «українського буржуазно-націоналістичного руху» і з закликом до своїх учораших

соратників припинити боротьбу. Заяви друкували в місцевій пресі, яку потім поширювали серед населення краю (Даниленко, 2022, с. 172).

Чи не найпоширенішим був друк на сторінках газет листів-звернень колишніх учасників ОУН–УПА із закликом здатися. Наприклад, у «Прикарпатській правді» опублікували лист-звернення до сотень «Сапера» і «Чорного» провідника «Кармелюка»: «Я всім Вам відомий “Кармалюк”, а за останні дні “Довбуш”, число 1, по прізвищу Деркевич Михайло Данилович, родом з села Семківці, Жовтневого району, Станіславської області, – колишній провідник транспортної бойвки 4-го червня 1945 року, прочитавши звернення Радянського Уряду України, я добровільно зі зброєю з’явився до органів радянської влади, щоб чесною працею відкупити свою провину перед українським народом» (До сотень «Сапера», 1945, с. 2).

До Надвірнянського райвідділу НКВС 12 липня 1945 р. нібито надійшла така заява: «Я, громадянин Шпитко Микола Олексійович, родом з села Пнів, Надвірнянського району, заявляю про зголошення себе до органів радянської влади!» (Дрепук, 1945, с. 4). З вересня 1944 р. М. Шпитко перебував у загоні «Крука» і мав кличку «Сокіл». «Тепер чесною працею хочу спокутувати свою провину перед народом, радянською владою ... Я звертаюся до всіх бандитів: припинити бандитські дії і повернутися до чесної праці. “Радянська влада сьогодні прощає, а далі глядіть, – буде пізно”» (Дрепук, 1945, с. 4).

Із наближенням дати останнього помилування – 20 липня 1945 р. – у районній пресі Станіславщини з’являлося все більше дописів, як-от: «15 липня Дронюк Дмитро Федорович був у райвідділі НКВС. Згідно звернення Українського Уряду та ЦК КП(б)У, йому простили його тяжкі провини перед народом та звертається до всіх учасників банд приходити з повинною» (Прощу помилування, 1945, с. 2).

Ось інший візирець «покаянних звернень»: «... коли вбили станичного “Зінька”, я [Петро Юркович Максим’юк (“Вовк”) – *А. Ш.*] прийшов до райвідділу НКВС. Тут простили мій злочин перед народом і, згідно звернення Українського Уряду, відпустили додому. Я чесно працюю на користь радянської держави та звертаюся до всіх бандитів сотні “Нечая” негайно тікати з банди, бо вже 21 липня буде пізно» (Максим’юк, 1945, с. 2).

У цих листах колишні учасники ОУН(б) оцінювали її як «націоналістичну банду», а мотиви вступу до неї обґрунтовували несвідомістю, залякуванням та обманом (Федик, 2022, с. 64). Наприклад: «Знайшлися деякі простаки, які не второпали, до чого це ведеться. Удалося професійним вбивцям, шпигунам, невдачливим політикам та іншій наволочі із горезвісної оунівської зграї організувати націоналістичну банду» (Коба, 1944, с. 2); «Багато з нас потрапили в бандитські тенети або шляхом залякування, або шляхом обдурювання» (До сотень «Сапера», 1945, с. 2); чи навіть певним пошуком слабкої ланки в лавах повстанців: «Тим же, хто заблудився, хто обманом був затягнутий в ці банди, народ-переможець говорить благородно, але грізно: негайно покиньте криваве діло! Повертайтеся до чесної праці» (Коба, 1944, с. 2). Із персоніфікацією для більшого маніпулятивно-пропагандивного ефекту стверджували: «Я звертаюся до Юркевича Броніслава Івановича, по псевдоніму “Дзвін” кинути банду і повернутися в чесну сім’ю радянських людей. Радянська влада покищо прощає» (Хомункін, 1945, с. 2).

У публікаціях нібито від колишніх членів ОУН і вояків УПА недвозначно вказували на застосування репресій проти членів родин повстанців: «Хто не отямиться

сьогодні і не порве зв'язки з бандитами, той буде знищений, а сім'я – вивезена в далекі табори Радянського Союзу» (Максим'юк, 1945, с. 2), бо: «Завтра, 20 липня, для бандитів останній день попередження. Хто не з'явиться з покутою і буде сидіти у ямах, лісах, горах та інших сховищах, їх буде знайдено і знищено, а їх родини будуть вислані за межі Радянської України» (Зорін, 1945, с. 2).

Як бачимо, пропагандисти прямо стверджували про колективну відповідальність і вислання родини, але одночасно в іншому зверненні-покаянні читаємо: «Верховоди з банд УПА казали їм: “Не вірте більшовикам. Наших людей вони мордують, у Сибір вивозять ... І вірили хлопці і не вірили тому, що плещуть язиками “провідники” бандерівців» (Кравець, 1945, с. 2).

Провокування соціальних, національно-етнічних і релігійно-конфесійних зіткнень міцно ввійшло в арсенал радянських засобів досягнення переваги над противником (Даниленко, 2022, с. 165). Український націоналістичний рух радянська пропаганда розглядала тільки в симбіозі з німецьким нацизмом й оцінювала як «український буржуазний контрреволюційний націоналізм, який своєю базою мав українське куркульство» (Федик, 2022, с. 65), стверджуючи, що «найактивнішу допомогу бандитам надавали куркулі» (Прошу помилування, 1945, с. 2).

Отже, на основі проведеного джерелознавчого-бібліографічного аналізу можна ствердити про наукову цінність місцевої преси радянського періоду для подальших історичних, політологічних і соціокомунікативних досліджень інформаційної війни сталінського тоталітаризму проти УПА й ОУН на завершальному етапі Другої світової війни та в перші повоєнні роки. В обласній і районній періодиці Станіславської обл. 1944–1945 рр. удалося віднайти публіцистичні матеріали, які ілюструють основні наративи радянської пропаганди, що партійні агітатори й радянські спецслужби прагнули донести до різних верств місцевого населення з метою зменшення кадрової та соціально-економічної бази підтримки українського національно-визвольного руху. Хоча нечисленна малотиражна місцева преса в цей час відігравала допоміжну роль у механізмі інформаційно-психологічного впливу сталінського тоталітарного режиму на мешканців краю, її локальність мала б посилити пропагандивний ефект від поширення маніпулятивних тез про «українсько-німецьких буржуазних націоналістів – зрадників», «всенародну помсту» за їхню «терористичну діяльність», «прощення радянською владою бандитів, які прийдуть з повинною» із прагненням долучитися до «мирної праці» тощо.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Галан, Я. Ох!.. (1944, 4 вересня). *Прикарпатська правда*, 89, 2.

Галицька-Дідух, Т. (2013). Військове й ідеолого-політичне протистояння УПА та ОУН(б) і радянських каральних структур у 1944–1945 рр. (на прикладі Станіславської області). *Галичина*, 22–23, 252–263.

Гулай, В., Гриньох, Н. (2022). Ідеологічно-пропагандистська складова репресивної політики сталінського тоталітарного режиму в західних областях України наприкінці Другої світової війни та в перші повоєнні роки як основа формування та реалізації радянської моделі політики пам'яті. В В. Ільницький (відп. ред.), *Радянські репресії у західних областях України (1939–1953): історія, особистості, пам'ять*. Рига: Baltija Publishing, 127–148.

Даниленко, В. (2022). Засоби радянського інформаційно-психологічного впливу на жителів Західної України в 1944–1945 рр. В В. Ільницький (відп. ред.), *Західні землі України у перші післявоєнні роки (1944–1953): повсякденне життя*. Рига: Baltija Publishing, 158–182.

До сотень «Сапера», «Чорного» і провідникові бойовки «Крамаренко». (1945, 7 липня). *Прикарпатська правда*, 130, 2.

Дрепук, М. (1945, 20 липня). Каяття. *Прикарпатська правда*, 130, 4.

Звернення. До робітників, селян і інтелігенції західних областей України. (1945, 20 травня). *Радянська Україна*, 99, 3.

Зорін, І. (1945, 19 липня). 20 липня – останній строк явки з повинною. *Сталінська перемога*, 23, 2.

Івченко, С. (1945, 9 вересня). Злочинні дії бандерівців. *Наша перемога*, 31, 2.

Коба, Ф. (1944, 22 серпня). Українопродавці. *Прикарпатська правда*, 2.

Кравець, Р. (1945, 31 липня). В людях. *Більшовицька правда*, 38, 2.

Крупський, І. (2017). Західноукраїнська преса 1944–1956 рр. в умовах посилення компартійного диктату. *Збірник матеріалів звітної наукової конференції за 2016 рік (секція «Журналістики»)*. Львів: Малий видавничий центр факультету журналістики, 3–5.

Максим'юк, П. (1945, 19 липня). Буде пізно. *Сталінським шляхом*, 56, 2.

Малярчук, О. (2008). *Тоталітаризм проти західноукраїнського села*. Івано-Франківськ: Місто НВ.

Миколаєнко, І. (1944, 10 грудня). Цепні пси Гілера. *Прикарпатська правда*, 158, 2.

Миколаєнко, І. (1944, 12 грудня). Цепні пси Гілера (бесіда друга). *Прикарпатська правда*, 159, 2.

Прошу помилювання. (1945, 19 липня). *Сталінським шляхом*, 56, 2.

Розповсюдження преси. (1945, 29 травня). *Радянська Україна*, 105, 1.

Ухов, О. (1945, 2 серпня). Два брати. *Сталінським шляхом*, 60, 2.

Федик, Л. (2022). Фейки та пропаганда у інформаційній боротьбі радянської влади з ОУН(б). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*, 1, 66–67.

Федорів, У. (2016). Образ ворога як моделюючої фігури соцреалістичного тексту. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*, 2, 257–261.

Хомункін, М. (1945, 19 липня). Заява Шпитько. *Сталінським шляхом*, 56, 2.

REFERENCES

- Halan, Ya. Okh!.. (1944, Veresen 4). *Prykarpatska pravda*, 89, 2 (in Ukrainian).
- Halytska-Didukh, T. (2013). Viiskove y ideoloho-politychne protystoiannia UPA ta OUN(b) i radianskykh karalnykh struktur u 1944–1945 rr. (na prykladi Stanislavskoi oblasti). *Halychyna*, 22–23, 252–263 (in Ukrainian).
- Hulai, V., & Hrynokh, N. (2022). Ideolohichno-propahandystska skladova represyvnoi polityky stalinskoho totalitarnoho rezhymu v zakhidnykh oblastiakh Ukrainy naprykintsi Druhoi svitovoi viiny ta v pershi povoienni roky yak osnova formuvannia ta realizatsii radianskoi modeli polityky pamiaty. In V. Ilnytskyi (Ed.), *Radianski represii u zakhidnykh oblastiakh Ukrainy (1939–1953): istoriia, osobystosti, pamiat*. Ryha: Baltija Publishing, 127–148 (in Ukrainian).
- Danylenko, V. (2022). Zasoby radianskoho informatsiino-psykholohichnoho vplyvu na zhyteliv Zakhidnoi Ukrainy v 1944–1945 rr. In V. Ilnytskyi (Ed.), *Zakhidni zemli Ukrainy*

u pershi pisliavoienni roky (1944–1953): povsiakdenne zhyttia. Ryha: Baltija Publishing, 158–182 (in Ukrainian).

Do soten «Sapera», «Chornoho» i providnykovi boiovky «Kramarenko». (1945, Lypen 7). *Prykarpatska pravda*, 130, 2 (in Ukrainian).

Drepiuk, M. (1945, Lypen 20). Kaiattia. *Prykarpatska pravda*, 130, 4 (in Ukrainian).

Zvernennia. Do robitnykiv, selian i intelihentsii zakhidnykh oblastei Ukrainy. (1945, Traven 20). *Radianska Ukraina*, 99, 3 (in Ukrainian).

Zorin, I. (1945, Lypen 19). 20 lypnia – ostannii strok yavky z povynnoi. *Stalinska peremoha*, 23, 2 (in Ukrainian).

Ivchenko, S. (1945, Veresen 9). Zlochynni dii banderovtsiv. *Nasha peremoha*, 31, 2 (in Ukrainian).

Koba, F. (1944, Serpen 22). Ukrainoprodavtsi. *Prykarpatska pravda*, 2 (in Ukrainian).

Kravets, R. (1945, Lypen 31). V liudiakh. *Bilshovytska pravda*, 38, 2 (in Ukrainian).

Krupskyi, I. (2017). Zakhidnoukrainska presa 1944–1956 rr. v umovakh posylennia kompartiinoho dyktatu. *Zbirnyk materialiv zvitnoi naukovoï konferentsii za 2016 rik (seksiia «Zhurnalistyky»)*. Lviv: Malyi vydavnychy tsentr fakultetu zhurnalistyky, 3–5.

Maksym'uk, P. (1945, Lypen 19). Bude pizno. *Stalinskym shliakhom*, 56, 2 (in Ukrainian).

Maliarchuk, O. (2008). *Totalitaryzm proty zakhidnoukrainskoho sela*. Ivano-Frankivsk: Misto NV (in Ukrainian).

Mykolaenko, I. (1944, Hruden 10). Tsejni psy Hilera. *Prykarpatska pravda*, 158, 2 (in Ukrainian).

Mykolaenko, I. (1944, Hruden 12). Tsejni psy Hilera (besida druha). *Prykarpatska pravda*, 159, 2 (in Ukrainian).

Proshu pomyluvannia. (1945, Lypen 19). *Stalinskym shliakhom*, 56, 2 (in Ukrainian).

Rozpovsiudzhennia presy. (1945, Traven 29). *Radianska Ukraina*, 105, 1 (in Ukrainian).

Ukhov, O. (1945, Serpen 2). Dva braty. *Stalinskym shliakhom*, 60, 2 (in Ukrainian).

Fedyk, L. (2022). Feiky ta propahanda u informatsiinii borotbi radianskoï vlady z OUN(b). *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Istoriiia*, 1, 66–67 (in Ukrainian).

Fedoriv, U. (2016). Obraz voroha yak modeliuiuchoi fihury sotsrealistychnoho tekstu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia*, 2, 257–261 (in Ukrainian).

Khomunkin, M. (1945, Lypen 19). Zaiava Shpytko. *Stalinskym shliakhom*, 56, 2 (in Ukrainian).

Andrii SHCHEHLOV

PhD (History), Doctoral Candidate

The Hetman P. Sahaidachny National Army Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6484-0864>

e-mail: deepinfaith2202@gmail.com

THE STANISLAV REGION LOCAL PRESS AS A TOOL OF INFORMATION WARFARE OF THE STALIN TOTALITARIAN REGIME AGAINST THE UPA AND THE OUN (1944–1945)

The place and role of the local periodicals of Stanislav Oblast as an instrument of the information war waged by Stalin's totalitarian regime against members of the OUN and soldiers of the UPA, as well as in escalating Ukrainian-Polish relations, are analysed.

A set of general scientific and specialized historical research methods, grounded in the principles of historicism, objectivity, and systemic analysis, is employed to study the tools of the information-psychological confrontation between Soviet security services and party bodies and the Ukrainian national-liberation movement in Stanislav region as reflected in oblast and district-level periodicals.

For the first time, publications from the oblast and district press of Stanislav Oblast from the period of the most intense struggle between the Red Army and the repressive structures of Stalin's regime against UPA detachments and OUN members are introduced into scholarly circulation.

The principal narratives of Soviet propaganda that party agitators and security services sought to convey to various strata of the local population – aimed at eroding the personnel and socio-economic base of support for the Ukrainian national-liberation movement are revealed.

The article emphasized that one of the key components of the information war conducted by Soviet security services and party organs in Western Ukraine during the final stage of Second World War and the early postwar years was the construction and activation of an «enemy image», primarily through the negative portrayal of OUN members and UPA soldiers – especially for the region's Polish population, which faced relocation to Poland under the evacuation agreement of 9 September 1944.

A comprehensive examination shows that the manipulative development of the theme of «betrayal» and «traitors» occupied a central place in the Soviet propaganda narrative against OUN and UPA.

The author noted that the information-psychological confrontation between Stalinism and the Ukrainian national-liberation movement acquired specific forms and scale in the context of the notion of «nation-wide vengeance».

The study demonstrates that the small-circulation local press of Stanislav region played an auxiliary role in the mechanism of information-psychological influence exerted by Stalin's totalitarian regime on the area's inhabitants, while its local character amplified the propagandistic effect of disseminating manipulative theses about «Ukrainian-German bourgeois nationalists – traitors», «nation-wide vengeance» for their «terrorist activity», and «Soviet forgiveness of bandits who surrender» in hopes of joining «peaceful labor» and so forth.

Key words: information war, press, Stanislav region, totalitarian regime, Organization of Ukrainian Nationalists, Ukrainian Insurgent Army.